

## Bart van der Leeuw: De zijkant van het gelijk

Onlangs vierde een vakinhoudelijke vereniging haar vijfde jubileum. De vereniging is ontstaan in de democratiseringsbeweging aan het eind van de jaren zestig. Van oudsher streeft zij dan ook ideologische doelen na, zoals een grotere autonomie van leerkrachten en de emancipatie van leerlingen. Op de jubileumviering was Marcel van Dijk – mediaman en bekende Nederlander – uitgenodigd om de ziel van de vereniging bloot te leggen. Hij sprak daartoe met Vonne van der Vonne (gewoon verenigingslid), met Jan Stuurman (bestuurslid) en met Leontine van Moersel (lid van de redactie van het verenigingsblad).

*Van Dijk: 'Meneer Stuurman, in uw werkveld zijn allerlei verenigingen en belangengroepen actief. Denk maar aan De Taal van het Leven, de Stichting Lees Een Boek, de Vereniging voor de Didactiek van het Vak, enzovoort. Stel dat er vanuit die clubs een initiatief genomen wordt tot meer samenwerking, tot krachtenbundeling. Wat zou u in zo'n geval doen?'*

Stuurman: 'Ik zou niet direct happen, dat staat vast. Voor samenwerking moet een noodzaak zijn, een duidelijk perspectief. Je wilt als vereniging natuurlijk je eigen identiteit vasthouden. Over zo'n samenwerking zouden we toch eerst in het bestuur eens flink van gedachten moeten wisselen. De uitkomst daarvan moet vastgelegd worden in een beleidsnotitie, die dan aan de ledenvergadering wordt voorgelegd.'

*Van Dijk: 'Dat is allemaal prachtig volgens de regels en procedures van het verenigingsspel. Maar die noodzaak wordt steeds duidelijker. Het ledental loopt terug. In verschillende beleids- en adviesorganen wordt de stem van uw vereniging niet meer gehoord. Al die zusterverenigingen slaan de handen steeds meer ineen. Wat doet u? Of anders gezegd: wat moet er volgens u in die samenwerkingsnotitie komen staan?'*

Stuurman: 'Ja kijk, op de eerste plaats natuurlijk een analyse. Je moet duidelijk hebben waar je zelf staat en waarom er meerdere clubs zijn en waarom die clubs willen samenwerken. Verder denk ik dat het goed is om een onderscheid te maken tussen strategische samenwerking en structurele samenwerking. Ik kies voor strategische samenwerking, waarin onze vereniging een duidelijk eigen gezicht laat zien.'

*Van Dijk: 'Mevrouw Van der Vonne. Hoe lang bent u al lid?'*

Van der Vonne: 'Veertien jaar. Dat vind ik zelf best wel een lange tijd. Er zijn natuurlijk mensen nog langer lid. Ik ken mensen die bij wijze van spreken aan de wieg van de vereniging gestaan hebben. Ik probeer wel eens een jongere collega warm te maken, maar dat is meestal tevergeefs. «Ik leen jullie clubblad wel als er iets interessants in staat,» zegt-ie dan.'

*Van Dijk: 'Bent u een actief lid?'*

Van der Vonne: 'Tja, wat heet actief? Ik lees ons tijdschrift regelmatig. Ooit heb ik wel eens samen met een collega een stukje geschreven voor het tijdschrift. Ik gebruik artikelen uit het tijdschrift ook wel om over mijn eigen praktijk na te denken. Daar heb je wel wat aan. Het helpt me om mijn vak bij te houden.'

*Van Dijk: 'Dat is geen antwoord op mijn vraag, mevrouw Van der Vonne. Ik vroeg u niet naar uw relatie met het clubblad. Ik vroeg of u een actief lid bent?'*

Van der Vonne: 'Oh, dan heb ik u even verkeerd begrepen. Tja. Als u bedoelt of ik veel naar vergaderingen ga, dan is mijn antwoord 'neen'. Naar conferenties ging ik wel eens. Maar de laatste keer is toch ook al weer heel wat jaartjes terug. Dat vond ik wel plezierige en leerzame bijeenkomsten. Maar ik heb nooit geholpen iets te organiseren. Ik heb nooit een functie in de vereniging gehad. In die zin beschouw ik mezelf niet als een actief lid.'

*Van Dijk: 'Stel, u krijgt op een gegeven moment een enquête toegestuurd, met allerlei vragen over uw vereniging en het tijdschrift. Of de vereniging actief genoeg is in het bewerken van de overheid. Of er genoeg activiteiten voor leden worden georganiseerd. Of u tevreden bent over het blad. Welke rubrieken u leest en wat er beter aan zou kunnen en dergelijke. Zou u die vragen beantwoorden en het formulier terugsturen?'*

Van der Vonne: 'Ik denk het wel, ja. Ik ga er vanuit dat de vereniging zoiets niet voor niets doet. Dat zo'n ledenraadpleging is bedoeld om beleid op af te stemmen, om zaken te verbeteren. Ja, daar zou ik aan meedoen. Dan kun je je stem laten horen zonder dat je daarvoor naar een ledenvergadering hoeft. Ja, dat zou ik wel doen.'

*Van Dijk: 'Als u die vragen over het functioneren van de vereniging en het blad beantwoordt, beschouwt u uzelf dan als een actief lid of niet?'*

Van der Vonne: 'Nu wordt het moeilijker. Ik geloof van wel, ja. Je toont dan toch betrokkenheid bij de vereniging. Ja, toch wel.'

*Van Dijk: 'Mevrouw Van Moersel, u maakt samen met een aantal andere mensen het tijdschrift van uw vereniging. Wat heeft u daartoe bewogen?'*

Van Moersel: 'Ik was al lang lid van de vereniging en een trouwe lezer van ons tijdschrift. Ik heb sinds mijn studententijd altijd al iets met het maken van bladen gehad. Dat vond ik leerzaam en uitdagend. Het geeft ook voldoening: je maakt iets tastbaars. Op een gegeven moment polste een bestuurslid me; of ik geen lid van de redactie wilde worden. Ik voelde me geveleid, dat mag u gerust weten. Het kwam op dat moment alleen ontzettend slecht uit. Ik had het veel te druk met mijn werk en mijn gezin. Later heeft een redactielid het nog eens gevraagd. Toen heb ik na een jaar dubben uiteindelijk 'ja' gezegd. Voor mij zijn er twee motieven om aan het blad mee te werken. Een vakinhoudelijk motief: ik vind dat vernieuwende ideeën over ons vak verspreid moeten worden. En een praktisch motief: ik vind het mooi om een tijdschrift te maken.'

*Van Dijk: 'Stel dat kort na elkaar een aantal leden van de redactie er de brui aan geeft. Twee gaan er met zwangerschapsverlof. Een derde krijgt een baan buiten het onderwijs, die niet is te combineren met het redactiewerk. Wat doet de redactie?'*

Van Moersel: 'Natuurlijk proberen we dat soort calamiteiten voor te zijn. Een punt van aanhoudende zorg is versterking van de redactie met mensen uit zoveel mogelijk verschillende onderwijssectoren: basisonderwijs, VOI, MBO, volwassenenonderwijs, enzovoort. Ook als de redactie op sterkte is, kijken we altijd uit naar nieuwe mensen.'

*Van Dijk: 'Dat kan allemaal wel zijn, maar deze*

*ramp voltrekt zich onaangekondigd en op dat bewuste moment heeft u niemand op het oog. Wat doet u?'*

Van Moersel: 'Nog harder zoeken. Ook het bestuur raadplegen. Het bestuur kan immers ook suggesties doen. Tja, het is wel een rot-situatie die u nu voorspiegelt. Ik hoop echt dat dat ons bespaard zal blijven.'

*Van Dijk: 'U kunt niemand vinden. U krijgt wel een telefoontje van iemand van een zustervereniging. Die stelt voor om eens met elkaar te praten over de mogelijkheden van samenwerking. Wat doet u?'*

Van Moersel: 'Ja kijk, ik zou toch eerst proberen uit te vissen waarom die man of vrouw juist nu belt? Wat zijn de motieven van die andere vereniging om samenwerking te zoeken?'

*Van Dijk: 'De redenen zijn allemaal legitiem en begrijpelijk. Wat doet u?'*

Van Moersel: 'Ik zou zo'n gesprek aangaan, ja. Natuurlijk zou ik daarnaast ook overleg hebben met het bestuur. We zijn ten slotte het orgaan van een vereniging. Statutair ligt vast dat in dit soort zaken het bestuur en uiteindelijk ook de ledenvergadering geraadpleegd moeten worden.'

*Van Dijk: 'Meneer Stuurman, ik kom weer terug bij u. De redactie van uw clubblad lijkt er wel oren naar te hebben om te gaan samenwerken met het blad van een andere vereniging. Met de concurrent, zal ik maar zeggen. Wat vind u daarvan?'*

Stuurman: 'Op de eerste plaats, ik zou er niet van schrikken. Het gonst de laatste tijd immers van initiatieven in die richting. De ene nog wilder en grootser dan de andere. Alle verenigingen op een hoop gooien lijkt me echter een heilloze weg. Je verliest dan het kleurrijke geheel van nu. De diversiteit van standpunten, die weerspiegeld wordt in een pluriform aanbod aan tijdschriften, is iets om zuinig op te zijn.'

*Van Dijk: 'Ja, maar ik wil antwoord op mijn vraag. Het gaat hier niet om een groots initiatief om alle verenigingen onder te brengen in een soort federatie. Neen, de redactie wil het gesprek aangaan over samenwerking met slechts één zustervereniging. Bovendien is dat de zustervereniging waarmee u het meest verwantschap hebt. Wat doet u?'*

Stuurman: 'In mijn eentje doe ik natuurlijk niets. In zo'n geval lijkt het me zinvol als het bestuur van de vereniging samen met de

redactie van het blad om de tafel gaat zitten. In een open discussie zullen we dan alle argumenten voor en tegen zo'n samenwerking op een rijtje moeten zetten.'

*Van Dijk: 'U zei daarnet dat u voor strategische samenwerking bent. Is het samen met een andere vereniging maken van een tijdschrift zo'n vorm van samenwerking?'*

Stuurman: 'Nee, dat lijkt me toch meer een structurele samenwerking. Iets dat je aangaat voor langere tijd.'

*Van Dijk: 'Mevrouw Van Moersel, uw bestuur heeft het beleid voor de komende vijf jaar vastgesteld. Een kernpunt van dat beleid is dat er niet gestreefd wordt naar structurele samenwerking met zusterverenigingen. Gaat u in op het verzoek van dat zusterblad om eens te praten over samenwerking?'*

Van Moersel: 'Ik denk het toch wel. Ik kan me voorstellen dat de redacties van tijdschriften bepaalde afspraken kunnen maken. Je zou bijvoorbeeld het werkterrein kunnen verkavelen. Je zou artikelen en met name aankondigingen kunnen uitwisselen. Je kunt er samen naar streven de doelgroep, die voor een deel toch hetzelfde is, zo goed mogelijk te informeren. Wel beschouwd kun je zeggen dat dat allemaal activiteiten zijn die passen binnen een strategische samenwerking.'

*Van Dijk: 'Het maken van afspraken en uitwisselen van informatie blijkt zo goed te gaan, zo vruchtbaar te zijn, dat het produceren van één gemeenschappelijk blad veel efficiënter zou zijn. De praktijk wijst uit dat een bladenfusie, dus structurele samenwerking veel slimmer is. Wat doet u?'*

Van Moersel: 'Dan zullen we toch opnieuw met het bestuur in de slag moeten.'

*Van Dijk: 'U gaat opnieuw met het bestuur in de slag. Het bestuur werpt tegen dat er slechts 'redactieargumenten' zijn voor samenwerking: efficiënter werken, geen dubbel werk, geen nodeloze concurrentie. Vanuit het perspectief van de zelfstandige vereniging zijn er volgens het bestuur geen argumenten voor een bladenfusie. Het bestuur constateert echter wel de dreiging van identiteitsverlies.'*

Van Moersel: 'Ik geloof niet zo in die scheiding tussen vereniging en tijdschrift. Kijk, de vereniging streeft bepaalde doelen na, bijvoorbeeld het uitdragen van ideeën over onderwijsvernieuwing. Een medium voor het uitdragen van die ideeën is het blad. Kwaliteitsverbetering van het blad – en dat kan door

samen te werken met andere bladen – is natuurlijk ook in het belang van de vereniging. «Redactieargumenten» zijn per definitie ook verenigingsargumenten.'

*Van Dijk: 'Mevrouw Van der Vonne, vindt u dat uw vereniging zijn werk goed doet?'*

Van der Vonne: 'Ik heb al gezegd dat ik niet zo'n duidelijk beeld heb van de activiteiten van de vereniging. Ik weet het eigenlijk niet.'

*Van Dijk: 'Laat ik het anders vragen. Wat moet er gebeuren eer u uw lidmaatschap opzegt?'*

Van der Vonne: 'Mijn hemel, daar vraagt u wat. Nou moet ik bekennen dat ik een poosje geleden er wel eens over gedacht heb om op te zeggen. Maar dat had weer met het tijdschrift te maken. Ik vond er toen te weinig in terug dat met mijn eigen praktijk te maken had. Dat is later beter geworden. Ik zou opzeggen als ik lange tijd niets interessants in het tijdschrift lees.'

*Van Dijk: 'Stel het tijdschrift fuseert met een ander blad. Er komen nu ook artikelen en mededelingen van een andere vereniging in. Wat doet u?'*

Van der Vonne: 'Nou, in ieder geval niet zomaar opzeggen. Misschien geeft zo'n fusie wel nieuw elan aan het tijdschrift. Als nu op termijn zou blijken dat die fusie leidt tot vervlakking, tot kleurloosheid, ja dan zou ik denk ik wel opzeggen.'

*Van Dijk: 'En wat zouden die andere leden/lezers doen...?'*